

H 3617.

157 $\frac{3}{21}$

Welterlittu Avoaliku
Riik:kojakuuk. 1916.

Uus Abits,

kust kõige ruttem

ramatu luggemist

selgeks võib õppida.

Stoddu ja foolis pruvida.

Kurresares.

Trükkitud Ch. Nisafrey jures. 1871.

Ilusidit

tuft löige tuftum

ri m e r g u i n o m e r

u l i q u e d i c t u r e l e g i t

Дозволено цензурою.

Рига, 16-го Марта 1871 года.

№. 533.

u b i i n t e r v i d e t a i u i d e t e

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

35983

Arhiiviraat

1871

Lapseõppetajale.

Ennam ei pea mitte lapsele ühhel päwal näitama, kui kolm heälega tähte, ja kui kõik heälega tähhed õige selged on, siis igga pääw üks heäleta täht juure, ja igga kord selle eest hoidma, et mitte enne eddasi ei lähhe, kui kõik, mis enne on õppitud, lapsel õige selge on.

Kui lapsele tähte näitad, siis ei pea mitte ühhelegi tähhele middagi nimme pannema, waid tedda ni ütlemä, kui temma sõnnas kuulda on.

Lapse õppetamisse juures on kõige parrem, kui se, kes last õppetab, isse firjutada mõistab, et kui lapsele tähhe on näitanud ja laps sedda jubba luggeda mõistab, warsti ka selle tähhe firjutamist õppetab. Sedda wiisi õppetades jääb lapsele täht ja temma prufimine kõige selgemine pähha.

a e i

ai ei ea eie aia ae ia

o u á

oi ui äi au ei ai oia uue äie eie va aia

õ ö ü

ea õ üia õe õue äie auu ei uue aia va
eie õe

i

ja jo jä jo-ja joja jä-ja jäja aja oju
jõe oja jõua jau jua

h

i-h-u ihu a-h-i ahi e-h-i ehi ühe jahi
juhi õhu ohu jahu ah-jo ah-ha jah-jah

g

a-g-a aga i-g-a iga e-g-a ega õi-ge jogi
jõgi haige higi aega hagu jagajo jahiga

f

a-f-a af-fa affa i-f-a if-fa iffa kui kof kooft
kõõft auf fäe fõif kofko koju käija kaju
kuho kuhi kabe kõõgi kooigi koggio kägu

l

e-l-u elu i-l-u ilu ü-l-e üte õ-l-a õla laja
jala jälg jõulu laul lehe liha luha lugu
luga kala lu lot keel lel kel kuul luul kul
luf loof kool

m

o-m-a omä e-m-a ema meie mem mai jama
maja muhu mehhe mõega mägi meel leem
lumi külm kolm kelm kalm kulm

n

a-n-a an-na anna e-n-e en-ne enne o-n-u
onu uni on õn nõu näu jon joon janu

nuhu naha nuga nägu nof kon kana afna
fena nali neli nulli lin-na man-na muna
möni nimi mina ini-mene

p

a-p-i ap-pi appi õ-p-i õp-pi õppi pa pu
papa pea peiju poja paha põhi pegu pigi
paf fap pef fep päf káp pil lip pool loop
lep lap piim poim pan nap näp nip nup
fimp pent pain piin

b

a-b-i abi u-b-a uba e-b-a eba joba jääb
joob häbi hobi fibe fabi labaf fibif luba
lubi liba laba läbi lombi lambi niba piibu
naba

w

a-w-a awa i-w-a iwa o-w-i owi wo wai
wõi waew waja wija wiha waha wähi
wiga wäga wägi waf wof kaew kuitw fiwi
wil wiil liiw meel läwi wäli wili woli
laew wammus wana wenne palwe pääw
palaw põlw waba wiba

D

u-d-u udu o-d-a oda e-d-e ede õ-d-e õe
jada juuda hädda koda keda kuba ladu lodi
madu muda nenda nädal poodi pada pidi
wedel woodel

T

e-t-e et-te ette te to tö ta eit ait tõe jut
jätta juut tihti tuhat tegu taga tugi täf
kät teš fet tif fit toš fot tool loot tal
lat laat tuul tund müit mat tam toom
mitte mittu tanu tänu toon noot temp pat
pot toop poot tuba taba waata wõtta teda
tädi

R

v-r-a ora o-r-u oru o-r-i ori ära joru juri
roja raha rahu regi rägi furi rauf rul luur
lori larm maru rammu raam ruum rõõm
arm ranna narri noor paar piir pori roop
roop rebu raba wiru wara woor rada rot
rauda riidu rut rät turu toru

f s

i-f-a ifa i-f-e ife o-f-a ofa fo fu fiis fisse
us uus just juust fihi fihti sago sölg fulg
fik fok fuk fus fas fes faks fiil liis fool
loos some seme messi saun soon fiin seen
piis pas sap sep seep saba söba sabas sibul
wasf waks sawi wessi wiis sada fiidi fide
füda tas toos tasa sarw serw rasew wasfar
juur sösfar saar rus

t s

abits ots ants katsu kutsu körtsi lortsid müts
metsa narts päts pits piits ratsa rawitse
seitse witsa suitsed päitsed tsesar tsaar.

Heälega tähhed:

a e i o u ä ö õ ü

Boole heälega täht:

i

Heäleta tähhed:

h g k l m n p b w d t r sf ts tf

Suured tähhed:

A a B b D d E e G g H h

I i J j K k L l M m N n

O o P p R r S s T t U u

W w

Wenne keele tähhed:

A a B б В в Г г Д д Е е

Ж ж З з И и К к Л л

М м Н н О о П п Р р С с

Т т У у Ф ф Х х Ц ц Ч ч

Ш ш Щ щ Ъ ъ Ы ы Ь ь Ъ њ

Э э Ю ю Я я Ө ө V v

Latina keele tähhed:

A a B b D d E e G g H h

I i J j K k L l M m N n

O o P p R r S s T t U u

W w

Arwamisse tähhed ehk numrid:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Polwest *).

Meie kui õiged Kristiinnimesed peame palwet teggema:

1. Igga hommiko, unnest ülles ärkades, et Summalat tännada, et Ta meid õjel on hoidnud, ja et Summala õnnistust tulleswa pääwa peäle palluda.

2. Igga tö algmisses, et Summala abbi ja õnnistamist palluda.

3. Igga tö lõppetusses, et Summalat Lemma abbi ja õnnistamisje eest tännada.

4. Enne söömist, et Summal meie toidust meile terwiseks õnnistaks.

5. Peäle söömist, et armulist ja kõikide toitjat Summalat Lemma andede eest tännada.

6. Igga õhtul maggama minnes, et Summalat mööda läinud pääwa eest tännada ja Lemma warjamist tulleswaks võseks palluda.

7. Ja kirrikus iggal ajal, kui kirrikus Summala tenistust peatakse.

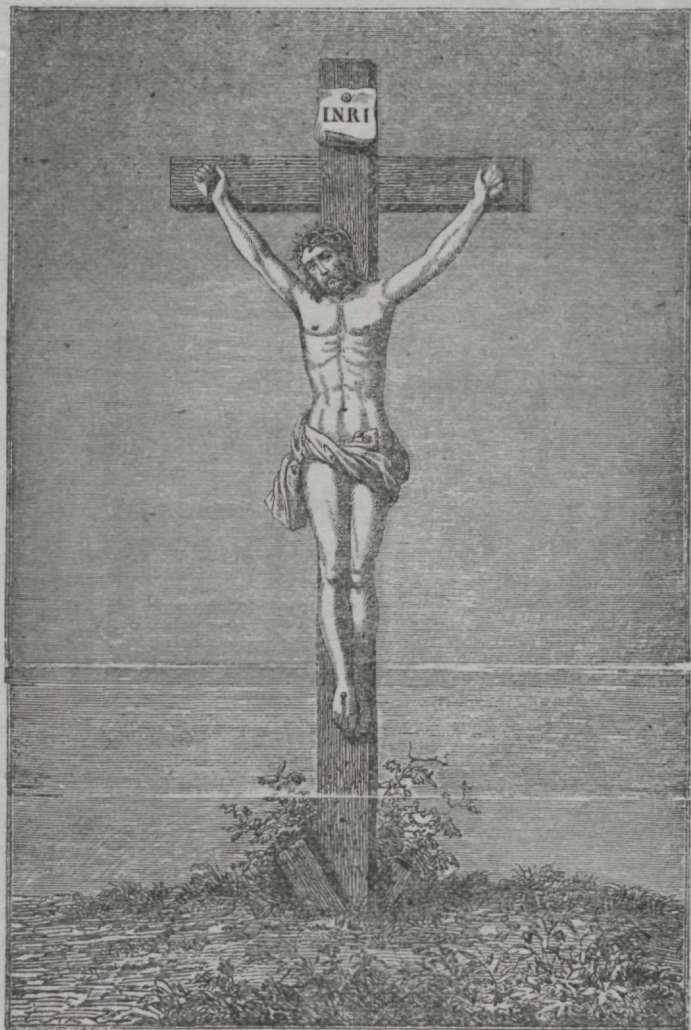
*) Sedda tükti lasse lapsel siis luggeda, kui mõnned palwed jubba selgeks on õppitud.

Palwet tehhes on tarwis risti emesele ette tähhendada, sest rist on ärralunnastamisse täht ja wäggew söa riist kurja waimu kiusatusse wasto, ja õnnistab ustjaid ja hoiab ja kaitseb neid igga kurja eest.

Risti peab sedda wiisi teggema: kolm esimest sõrme kokko pannema ja, Kolmainu Summala Issa ja Poja ja Pühha Waimu ninne ehk muid palwesõnnu ütteldes, neid kokko pantud sõrmi pannema esite otša ette, siis rinna ja parrema ja wiimati pahhema õlla peäle.

Palwet tehhes on ka tarwis, omma allandusse ja Summala kartmissse ja auustamisse tunnistusseks, põlwili ja silmili mahha heita ja Summalat kummardata.

Siged ustjad wannast ajast sadit kummardataw Summalat iggas paikas päwa töusmissse poole, Kirrikus altari ees, ja majades pühha kujud ees.

Iggopäwased palwed.

1.

Se Issa, ja Poja ja Pühha Waimu nimel, amen.

2.

Summal, olle mulle pattusele armuline.

3.

O Summal, puhhasta mind pattust ja heida armu minnu peäle.

4.

Issand Jesus Kristus, Summala Poeg, heida armu minnu pattuse peäle.

5.

Issand heida armu, Issand heida armu, Issand heida armu.

6.

Pühha Summal, pühha Wäggew, pühha Iggawene, heida armu meie peäle. (3.)

7.

Au olgu Issale, ja Pojale, ja Pühha Waimule, nüüd, ja ikka, ja iggaweste, amen.

8.

Pühha Kolmainus, hallasta meie peäle; Issand puhhasta meid meie pattudest; Kõikide wallitseja, anna meile andeks meie ülleastmised; Pühha, tulle meid katsma ja te meid terweks meie nõrkusjest omma nimme pärrast.

9.

Meie Issa, kes sa olled taewas! pühhitsetud jagu Sinnu nimmi; tulgu meile Sinnu riik; Sinnu tahtminne sündku, kui taewas, nenda ka ma peäl; meie iggapäwast leiba anna meile tänapäw, ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele; ja ärra sada meid mitte kuusatusse sisse, waid peästa meid ärra sest kurjast, sest Sinnu pärrast on se riik, ja wäggi, ja au iggaweste. Amen.

10. Maggamaist ülles tõustes.

Minna tännan Sind, oh Issand, et Sa mind sel ööl olled hoidnud, ja ülles ärratanud Sind auustama; au olgu Sulle, meie Jummal, au olgu Sulle.

11. Palwe Pühha Waimule.

Taewane Kuningas, Sa trööstia ja tõe Waim, kes Sa kõikis paitus olled ja kõik täidat, Sa hea andede allikas ja ellu andja, tulle ja ella meie sees, ja puhhasta meid kõigest rojusjest, ja peästa ärra meie hinged, oh armuline.

12. Tööd ette wõttes.

Se Issa, ja Poja, ja Pühha Waimu nimel, amen; (ehk) Issand Jummal õnnista.

13. Tööd lõppetades.

Au Jummalale (ehk) Tänu Jummalale.

14. Enne sööki.

Kõikide silmad lootwad, Issand, Sinnu peäle ja Sa annad neile nende roogo ommal ajal. Sa teed omma helde käe lahti ja täidad kõik mis ellab, hea melega. Amen.

15. Peäle söögi.

Meie tänname Sind oh Kristus, meie Jummal, et Sa meid omma mapeälste annetega olled toitnud; ärra jätta meid ka Sino taewa riigi andetest ilma.

16. Maggama minnes.

Warja mind, oh Issand, omma kalli ja elu andja Nisti wäega ja hoia mind kõige kurja eest. Amen.

17. Pühha Warjaja Inglise.

Kõigest süüdamest pallun ma Sind, o Jummal Inglise, minnu pühha Warjaja, kedda Jummal taewast mulle kaitzjaks on andnud, walgusta mo meelt ja hoia mind kõige kurja eest.

õppeta mind head teggema ja juhata mind lunnastusse teele. Amen.

18. Laul Jummalale Emmale.

Peaingli Kabrieli terwitamisest.

O Jummalale Emma Meitsi! (Peaingli terwitamist tome meie sulle): rõmusta ennast Maria, kes Sa armu olled sanud; Issand on Sinuga; õnnistud olled Sinna naeste seas, ja õnnistud on Sinu ihhu suggu: sest Sinna olled meie hingede Lunnastaja ilmale tonud.

19. Selle pühha innimessele, kelle nimmi sulle ristimises on antud.

Pallu mo eest Jummalat, o Jummalale meelepäraline pühha M., sest kõigest süddamest tõotan ma sinno, kui ussina abbimehhe ja mo hinge eest palluja ette.

20. Keisri eest.

Lunnasta, o Issand, omma rahvast ja õnnista omma pärris ossa, anna wõitu meie õigetuskule Keisrile Aleksandri Nikolaewitsile Temma waenlaste ülle, ja kaitse omma Ris-tiga omma koggodust, so ellu paika.

21. Vigimeste eest, kes ellus on.

Olle armulinne, o Issand, ja lunnasta omma sullasid NN., ja kõik õiget usku Ristiinimesi; mõtle nende peäle, tulle neid katsma,

finnita neid ja anna neile omma wäe läbbi ter-
wist ja iggawest õntsust, sest Sinna olled helde
ja innimesse armastaja, amen.

22. Surnude eest.

Mõttele, oh Issand, omma puhkama läinud
sullaste MM. hingede peäle, ja kõige mo sug-
gulaste ja liggimeste hingede peäle, kes siit il-
mast ärra läinud on, anna neile andeks kõik
nende pattud, mis nemmad tahtmissjega ehk taht-
matta on teinud, te neid taewa riigi ja Sinnu
iggaweste hea andette osjalissjeks, kingi neile
Sinnu ilmotfata ja õntsa ellu maitsmist, ja te
et palwed nende eest olleksid iggaweste.

Uusu Simwol.

1) Minna ussun se ainu Jummal se Issa,
se kõige üllespiddaja, se taewa ja Ma ja kõige
nähtawa ja näggematta lomade Poja sisse; 2)
ja se ainu Issanda Jesusse Kristusse, se ainu
sündinud Jummal Poja sisse, kes Issast on
sündinud enne kõiki aegu, kui walgus-walgus-
sest, tõssine Jummal tõssisest Jummalast, sün-
dinud mitte lodud, Issaga ühhe lomuline, kelle
läbbi kõik lodud on; 3) meie, innimeste, ja
meie luumastamise pärrast mahha tulnud
taewast ja lihha sisse sannd Pühha Waimu ja
Neitsi Maria läbbi, ja innimesseks sanud; 4)

meie parrast risti lödud Pontiusse Pilatusse ajal, ja kannatanud ning mahha maetud, 5) ja ülles tõusnud kolmandamal päeval, kirjade järjele; 6) ja ülles läinud taewa, ja istub Issa parremal käel, 7) ja seält saab Ta jälle tulles, auga, kõhnut mõistma ellawatte ja sur-nude üle, ja Temma riigil ei sa otsa ollema. 8) Ja se Pühha Waimu, se Issanda, se Gl-luloja sisse, kes Issast wälja lähhäb, kedda Issa ja Pojaga ühhes kummaratse ja auus-takse, ja kes Prohwetide läbbi rākinud on, 9) Ühhe ainu, pühha, kõigemapealse ja Apostliku Kristifoggodusse sisse. 10) Tunnistan ühte Krist-mist pattude andeks andmissesks. 11) Dotan sur-nute üllestõusmist, 12) ja ühte tulleswa ilma ellu. Amen.

Ühhi-fenne Usju-Simwola selletus.

Usju-Simwol on lühhidelt üllespantud õp-petus sellest, mis sisse Kristiinnimesjed peawad uskma. Temma jautakse kahhetsteistkümneks ja-uks ehk tükiks.

1. Esimenne tüf on Summalast üleüldse, ja isseärralikkult esimesesest Pühha Kolmainuse Ilmumisesest ehk Balgest, Summalast sest Issast, ja Summalast kui ilma Pojast.

2. Teine tüf on teisest Pühha Kolmainusse Balgest, Summala Pojast, Jesussest Kristussest.

3. Kolmas tüf on Summala Poja lihha sisse samisest.

4. Neljas tüf on Jeesusse Kristusse kannamissest ja surmast.

5. Wies tüf on Jeesusse Kristusse surnuist illestõusmisest.

6. Kues tüf on Jeesusse Kristusse taewaminnemisest.

7. Seitšmes tüf on Jeesusse Kristusse teisest tullemisest Ma peäle, Temma wiimsest kohust ja iggawesest riigist.

8. Kahheksas tüf on kolmandamast Pühha Kolmainuusse Palgest, Pühha Waimust.

9. Ühheksas tüf on Kristifoggodussest.

10. Kümnes tüf on Kristimisest, mis jures on mõista ka muud Sakramentid.

11. Üksteistkümnes tüf on surnute illestõusmisest.

12. Kaksteistkümnes tüf on tulleva ilma elust.

Palwe enne pühha õhtosõmaaega.

Issand! ma ussun ja tunnistan, et Sinna olled tõeste Kristus, se ellawa Summala Poeg, kes mailma sisse tulli pattusid ärra lunnastama, kelle seast minna se kõige surem ollen. Weel ussun ma, et se on tõest Sinnu kõige puhtam ihhu, ja se on tõeste Sinnu kõige kallim werri.

Sepärrast pallun ma Sind: hallasta minnu peäle ja anna mulle andeks mo pattud, mis ma tahtmissiega ehk ilmtahtmatta, mis ma sönaga ehk teoga, teadmissiega ehk teadmatta olen teinud, ja te mind kõlblikkuks hukka mõistmatta Sinnu kõige puhtamast pühha õhto-sõmaajast ossa wõtta, mo pattude andeks andmisseks ja iggaweseks elluks.

Wõtta mind tänna Sinnu pühha õhto-sõmaaja ossalisseks wasto, oh Jummal! Poeg; sest ma ei tahha mitte Sinnu waenlaste ees sedda sallajat asja awalikuks tehha, egga suud Sulle anda, kui Judas (äraandja), waid ma tunnistan Sind, kui röwel (risti peäl): Issand! mõtle minnu peäle ommas kuningriikis.

Argu sagu mulle, oh Issand, sesinnane Sinnu pühha õhto-sõmaja ossa wõtminne mitte süüks ehk hukkamõistmisseks, waid mo hinge ja ihu parrandamisseks. Amen.

Jummal! Kümme käsü.

1.

Minna ollen Issand sinnu Jummal. Sul ei pea mitte teisi Jummalaid ollema Minnu kõrwas.

2.

Sinna ei pea mitte ennesele kaju ehk misti-suggust pilti teggema, ei sest, mis taewas ül-

Iewel, ei sest, mis al ma peäl, egga sest, mis wee sees ja ma al on, et sinna neid mitte ei kumarda, egga teni.

3.

Sinna ei pea mitte Issanda omma Jumala nimme ilma asjata suhu wõtma.

4.

Mõttele hingamisse päwa peäle, et sa tedda pühhitsed; kuus päwa pead sa tööd teggema ja kõi omma teggemist tallitama, agga seitšmes pääw on hingamisse pääw Issandale, sinnu Jummalale.

5.

Sinna pead omma isja ja omma emma austama, et sinnu käsfi hästi käib ja sinna kaua ellad ma peäl.

6.

Sinna ei pea mitte tapma.

7.

Sinna ei pea mitte abbiellu riffuma.

8.

Sinna ei pea mitte warrastama.

9.

Sinna ei pea mitte waltet tunnistama omma liggimesse peäle.

10.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naist, ja ei pea mitte himmustama omma liggimesse kooda, ei temma maad, ei temma sullast, ei temma ümmardajat, ei temma härğa, ei temma eeslit, ei temma weiksid, egga midagi muud, mis sinnu liggimesse pärralt on.

Kofs üllemot Jummalat käsfo.

1. Sinna pead Issandat omma Jummalat armastama kõigest ommast süddamest, ja kõigest ommast hingest, ja kõigest ommast melest.

Sejamma on se essimenne ja suur käsfo sõnna.

2. Agga teine on selle sarnane: Sinna pead omma liggimest armastama kui isje ennast.

Neis kahhes käsfo sõnnas on kõik käsfo ja prohwetid koos.

Matt. Ev. 22 p. 37—40 w.

Kokkooarwamine liht nunnredega.

1 ja 2 on 3	1 ja 3 on 4	1 ja 4 on 5	1 ja 5 on 6
2+2=4	2+3=5	2+4=6	2+5=7
3+2=5	3+3=6	3+4=7	3+5=8
4+2=6	4+3=7	4+4=8	4+5=9
5+2=7	5+3=8	5+4=9	5+5=10
6+2=8	6+3=9	6+4=10	6+5=11
7+2=9	7+3=10	7+4=11	7+5=12
8+2=10	8+3=11	8+4=12	8+5=13
9+2=11	9+3=12	9+4=13	9+5=14
10+2=12	10+3=13	10+4=14	10+5=15
1 ja 6 on 7	1 ja 7 on 8	1 ja 8 on 9	1 ja 9 on 10
2+6=8	2+7=9	2+8=10	2+9=11
3+6=9	3+7=10	3+8=11	3+9=12
4+6=10	4+7=11	4+8=12	4+9=13
5+6=11	5+7=12	5+8=13	5+9=14
6+6=12	6+7=13	6+8=14	6+9=15
7+6=13	7+7=14	7+8=15	7+9=16
8+6=14	8+7=15	8+8=16	8+9=17
9+6=15	9+7=16	9+8=17	9+9=18
10+6=16	10+7=17	10+8=18	10+9=19

Skolekt.

Üfs ford üfs on üfs.

$2 \times 1 = 2$	$3 \times 1 = 3$	$4 \times 1 = 4$	$5 \times 1 = 5$
$2 \times 2 = 4$	$3 \times 2 = 6$	$4 \times 2 = 8$	$5 \times 2 = 10$
$2 \times 3 = 6$	$3 \times 3 = 9$	$4 \times 3 = 12$	$5 \times 3 = 15$
$2 \times 4 = 8$	$3 \times 4 = 12$	$4 \times 4 = 16$	$5 \times 4 = 20$
$2 \times 5 = 10$	$3 \times 5 = 15$	$4 \times 5 = 20$	$5 \times 5 = 25$
$2 \times 6 = 12$	$3 \times 6 = 18$	$4 \times 6 = 24$	$5 \times 6 = 30$
$2 \times 7 = 14$	$3 \times 7 = 21$	$4 \times 7 = 28$	$5 \times 7 = 35$
$2 \times 8 = 16$	$3 \times 8 = 24$	$4 \times 8 = 32$	$5 \times 8 = 40$
$2 \times 9 = 18$	$3 \times 9 = 27$	$4 \times 9 = 36$	$5 \times 9 = 45$
$2 \times 10 = 20$	$3 \times 10 = 30$	$4 \times 10 = 40$	$5 \times 10 = 50$

$6 \times 1 = 6$	$7 \times 1 = 7$	$8 \times 1 = 8$	$9 \times 1 = 9$
$6 \times 2 = 12$	$7 \times 2 = 14$	$8 \times 2 = 16$	$9 \times 2 = 18$
$6 \times 3 = 18$	$7 \times 3 = 21$	$8 \times 3 = 24$	$9 \times 3 = 27$
$6 \times 4 = 24$	$7 \times 4 = 28$	$8 \times 4 = 32$	$9 \times 4 = 36$
$6 \times 5 = 30$	$7 \times 5 = 35$	$8 \times 5 = 40$	$9 \times 5 = 45$
$6 \times 6 = 36$	$7 \times 6 = 42$	$8 \times 6 = 48$	$9 \times 6 = 54$
$6 \times 7 = 42$	$7 \times 7 = 49$	$8 \times 7 = 56$	$9 \times 7 = 63$
$6 \times 8 = 48$	$7 \times 8 = 56$	$8 \times 8 = 64$	$9 \times 8 = 72$
$6 \times 9 = 54$	$7 \times 9 = 63$	$8 \times 9 = 72$	$9 \times 9 = 81$
$6 \times 10 = 60$	$7 \times 10 = 70$	$8 \times 10 = 80$	$9 \times 10 = 90$

$10 \times 10 = 100$, $10 \times 100 = 1000$.

